

Crna Gora i Hrvatska: Novi i stari problemi i njihova evropska dimenzija

Autor/ka:
Dragan Koprivica
Sanja Despot

Crna Gora i Hrvatska: Novi i stari problemi i njihova evropska dimenzija

Autor/ka:

Dragan Koprivica

izvršni direktor Centra za demokratsku tranziciju, Crna Gora

Sanja Despot

glavna urednica Faktografa, Hrvatska

**OPEN SOCIETY
FOUNDATIONS**
WESTERN BALKANS

Ovaj izvještaj je pripremio Centar za demokratsku tranziciju (CDT) u okviru inicijative IGNITA, koju finansira Open Society Foundations – Western Balkans. Stavovi i mišljenja iznijeti u ovom izvještaju isključivo su stavovi autora/ki i ne odražavaju nužno stavove Open Society Foundations – Western Balkans.

Sadržaj:

1. Od granata, pljačke i progona do čina izvinjenja	4
2. Priznavanje nezavisne Crne Gore i saradnja pod teretom prošlosti	6
3. Granice, nasljeđe i simbolička pitanja	8
4. Geneza političkog spora, dinamika zaoštavanja odnosa i njihove implikacije	10
5. Prostor za (zlo)upotrebu otvorenih pitanja u procesu EU integracija	13

1. Od granata, pljačke i progona do čina izvinjenja

Nakon 27 godina zajedničkog života u kraljevini i 46 godina u socijalističkoj Jugoslaviji, odnosi Crne Gore i Hrvatske su se krajem 1991. godine, poslije sedam decenija saradnje, pomoći i zajedničkog razvoja, značajno promijenili.

“Anti-birokratska revolucija” iz 1988. i 1989. godine, odnosno politički prevrat koji je organizovao ondašnji predsjednik Srbije, Slobodan Milošević, donijela je svrstavanje Crne Gore na stranu dominantne nacionalističke političke opcije u bivšoj SFRJ. Ispoljavanje Miloševićeve politike u Crnoj Gori sprovodilo se kroz parolu “borba za očuvanje Jugoslavije”, a zapravo je značilo pokušaj uspostavljanja dominacije Srbije nad republikama koje su zajednički život na prostoru Jugoslavije vidjele drugačije.

Milošević je na velikom mitingu na Gazimestanu 1989. godine najavio mogućnost i ratne opcije, a samo dvije godine kasnije ta najava je postala realnost. Crna Gora je pod ovim uticajem, od 1991. godine do raskola sa velikosrpskom politikom 1997. godine, kroz učešće u donošenju odluka u organima savezne države, političku i logističku podršku, aktivno učestvovala u ratovima koji su vođeni na ovom području, uključujući i agresiju na Hrvatsku. Takođe, značajan broj građana Crne Gore je u sklopu jedinica Jugoslovenske narodne armije (JNA) učestvovao u ovim ratovima, a naročito u napadu na dubrovačko područje.

Ova vojna kampanja bila je praćena intenzivnom propagandom i specifičnom političkom retorikom, sažetou u sintagmi “Rat za mir”. Taj narativ je imao za cilj da vojnu agresiju predstavi kao preventivnu, legitimnu i odbrambenu akciju.

Politički doprinos stvaranju ove atmosfere dala je i Skupština Crne Gore koja je u više navrata, glasovima vladajuće Demokratske partije socijalista (DPS) i opozicione Narodne stranke (NS), usvojila zaključke kojim je dat politički legitimitet napadu na Dubrovnik i šire područje Hercegovine i zagovarajući tezu da se Crna Gora ne brani na svojim granicama, već su “granice tamo gdje je naš vojnik”¹.

Crnogorsko rukovodstvo, uključujući tadašnjeg predsjednika Momira Bulatovića i premijera Mila Đukanovića, aktivno je konstruisalo percepciju neposredne prijetnje od strane Hrvatske. Ondašnja medijska mašinerija vlasti (Radio-Televizija Crne Gore, Pobjeda, Nikšićke novine) agresivno je u susret sukobu plasirala tvrdnje o koncentraciji “30.000 naoružanih ustaša” i “7.000 terorista koji se spremaju da napadnu Crnu Goru”, iako za to nije bilo nikakvih dokaza.

Sada, skoro 35 godina kasnije, znamo da je odnos snaga i živog sili bio najmanje 7:1 u korist napadača, tj. JNA. Prednost u artiljeriji, ratnim brodovima, avionima, materijalno-tehničkim sredstvima je bila enormna.

¹ Zasjedanje Skupštine Crne Gore od 4. oktobra 1991. godine.

Napad na Dubrovnik počeo je 1. oktobra 1991. i trajao do proljeća iduće godine. U tom razdoblju stradalo je 116 civila, poginulo je 194 hrvatskih vojnika i 165 pripadnika JNA iz Crne Gore, a 443 osobe sa dubrovačkog područja su bile zatočene u logorima Morinj i Bileća u nečovječnim uslovima. Prognano je oko 33.000 ljudi, uništeno je 2071 stambenih objekata, privatna i javna dobra na okupiranom području su sistematski opljačkana, Dubrovnik bio je 138 dana bez struje i vode, u potpunoj blokadi.²

Crnogorska vlast se 1997. godine suprotstavila ondašnjem neprikosnovenom političkom autoritetu u Srbiji i Crnoj Gori, Slobodanu Miloševiću, koji je imao značajnu odgovornost i za događaje u Hrvatskoj. Nakon podjele u vladajućoj DPS, preovladalo je krilo pod vođstvom Mila Đukanovića, dok je Momir Bulatović formirao novu stranku. U junu 2000. godine, Đukanović je u svojstvu predsjednika Crne Gore uputio Hrvatskoj zvanično izvinjenje – važan diplomatski i politički gest koji je otvorio fazu normalizacije odnosa:

„Ja bih želio da ovu priliku iskoristim da se, u svoje ime i u ime građana Crne Gore, posebno onih građana koji dijele moja moralna i šira politička uvjerenja, dakle da uputim jedno iskreno žaljenje svim građanima Republike Hrvatske, posebno građanima Konavala, i građanima Dubrovnika i građanima Neretvanske županije za svu bol, sva stradanja i sve materijalne gubitke koje im je nanio makar bilo koji predstavnik Crne Gore u sastavu JNA tokom tih tragičnih događaja.“³

Međutim, u Crnoj Gori nikada nije došlo do sistemskog društvenog, niti institucionalnog suočavanja s moralnom i političkom odgovornošću za napad na Dubrovnik. Čin izvinjenja nije bio praćen širim procesima koji bi ukorijenili stabilan društveni odnos prema ovom dijelu prošlosti. Manir ondašnje crnogorske vlasti je bio da, umjesto osude uzroka i samog čina agresije, konstantno pokušava da odgovornost Đukanovića umani i prevali na druge aktere, pa je ratna i nečasna prošlost postala ponovo izvor za političke manipulacije i istorijski revizionizam koji ima značajnu ulogu i u aktuelnim odnosima Crne Gore i Hrvatske.

² Akcija za ljudska prava, Centar za građansko obrazovanje i Documenta – Centar za suočavanje s prošlašću, “Kad je Dubrovnik gorio”, 06.12.2025. Dostupno na: <https://documenta.hr/novosti/34-godine-od-kada-je-jugoslavenska-narodna-armija-izvrsila-najteze-granatiranje-dubrovnika/>. Pristupljeno: 19.01.2026.

³ “Đukanović se izvinio Hrvatima za Dubrovnik”, B92, 24.06.2000. Dostupno na: https://www.b92.net/o/info/vesti/index?nav_id=8216. Pristupljeno 12.01.2026.

2. Priznavanje nezavisne Crne Gore i saradnja pod teretom prošlosti

Nakon što su vojne operacije utihnule, uslijedili su pregovori nakon kojih je, u oktobru 1992. godine, potpisan Cavtatski sporazum, koji je predvidio formiranje demilitarizovane zone na području Cavtata i Herceg Novog.⁴

Ovo područje je potpuno demilitarizovano pod nadzorom misije Ujedinjenih nacija UNMOP (1996–2002).⁵ Po okončanju misije, u decembru 2002. godine, status quo je formalizovan potpisivanjem Protokola o privremenom režimu duž južne granice između Hrvatske i tadašnje Savezne Republike Jugoslavije (čija je pravna sljedbenica Crna Gora)⁶. Ovim protokolom uspostavljen je privremeni režim prema kojem je kopneni dio poluostrva Prevlaka, zajedno s uskim pojasom mora oko rta Oštro, stavljen pod hrvatsku kontrolu, dok je dio morskog područja uz crnogorsku obalu ostao pod privremenim režimom bez ostvarivanja suverenosti bilo koje strane. Ovaj aranžman i danas je na snazi – do konačne demarkacije, ne prejudicirajući trajno razgraničenje između dvije države.

Vlada Hrvatske je, samo nekoliko dana nakon referendumске odluke, 12. juna 2006. godine, zvanično priznala Crnu Goru kao suverenu državu i predložila je uspostavljanje diplomatskih odnosa između Zagreba i Podgorice. Tada je i saopštena namjera Hrvatske da razvija dobrosusjedске odnose i zatraženo je da se moraju “utvrditi povijesne okolnosti, uzroke i ulogu Crne Gore u razdoblju rata protiv Hrvatske u nedavnoj prošlosti” kao i otvoreno pitanje nestalih osoba i prava hrvatske manjine u Crnoj Gori.⁷

Nakon ovoga intenzivirana je saradnja koja je rezultirala mjerljivim poboljšanjem odnosa. Ovi dobri odnosi nijesu ostali samo na polju političkih deklaracija, već su operacionalizirani kroz konkretne korake u bezbjednosti, ekonomiji i zaštiti manjinskih prava.

Nesporno važan trenutak u produbljivanju partnerstva bio je ulazak Crne Gore u NATO savez 2017. godine. Zajedničko članstvo transformisalo je odnos dvije države iz komšijskog u saveznički.

Takođe, Hrvatska je, nakon što je poslala članica EU 2013. godine, pružila podršku i pomoć Crnoj Gori u procesu evropskih integracija i od tada igrala ulogu njenog svojevrsnog “mentora” u ovom procesu.

Paralelno sa ovim procesima, odvijalo se i procesuiranje odgovornih za zločine počinjene tokom opsade Dubrovnika na međunarodnom i nacionalnom nivou. Međunarodni krivični sud za Jugoslaviju (MKSJ) u Hagu fokusirao se na najviše rangirane oficire JNA koji su snosili komandnu odgovornost.

⁴ Resolution 779 (1992) / adopted by the Security Council at its 3118th meeting, on 6 October 1992.

Dostupno na: <https://digitallibrary.un.org/record/151309?ln=en&v=pdf#files>, Pristupljeno: 24.01.2026.

⁵ United Nations Peacekeeping, *UN Mission of Observers in Prevlaka (UNMOP) – Background*.

Dostupno na: <https://peacekeeping.un.org/mission/past/unmop/background.html>, Pristupljeno: 19.01.2026.

⁶ *United Nations Security Council, Letter dated 10 December 2002 from the representatives of Croatia and Yugoslavia to the United Nations addressed to the President of the Security Council (S/2002/1348)*.

Dostupno na: https://digitallibrary.un.org/record/493008/files/S_2002_1348-EN.pdf, Pristupljeno: 19.01.2026.

⁷ Vlada RH priznala Republiku Crnu Goru, 12.06.2006. Dostupno na: <https://vlada.gov.hr/vijesti/vlada-rh-priznala-republiku-crnu-goru/5825>, Pristupljeno 13.01.2026.

Najznačajniji procesi pred MKSJ bili su suđenje Pavlu Strugaru i Miodragu Jokiću.

Kao komandant Druge operativne grupe JNA, general Pavle Strugar je imao efektivnu kontrolu nad jedinicama koje su izvršile napad. Osuđen je na osnovu komandne odgovornosti za napade na civile i uništavanje zaštićenih istorijskih spomenika tokom granatiranja 6. decembra 1991. godine. Konačna kazna iznosila je sedam godina i šest mjeseci zatvora. Presudom je utvrđeno da nije preduzeo neophodne mjere da spriječi zločine svojih potčinjenih, niti da ih kazni.⁸

Komandant Devetog vojno-pomorskog sektora, viceadmiral Miodrag Jokić, osuđen je na krivicu po šest tačaka optužnice, uključujući ubistvo, okrutno postupanje i uništavanje kulturne baštine. Njegovo priznanje krivice i javno izraženo kajanje, sud je uzeo kao olakšavajuću okolnost, pa je osuđen na sedam godina zatvora.⁹

Uporedo sa međunarodnim procesima, vođen je i proces u Crnoj Gori vezan za logor Morinj. Ovaj sabirni centar, uspostavljen od strane JNA na crnogorskoj teritoriji u Boki Kotorskoj, predstavlja najdirektniji dokaz institucionalnog učešća u ratnim zločinima. U logoru je bilo zarobljeno i mučeno najmanje 160 hrvatskih civila i ratnih zarobljenika.¹⁰ U presudi Višeg suda u Podgorici navodi se da je "u Sabirnom centru Morinj vladala atmosfera terora i straha za goli život".¹¹

Ovaj sudski proces ostaje primjer ograničene i selektivne pravde. Organizacije za ljudska prava oštro su kritikovale istragu i presude zbog fokusa na nižerangirane izvršioce, preblagih kazni i loše argumentacije sudova i nedostatak istrage po komandnoj odgovornosti.¹² Početkom 2025. crnogorsko tužilaštvo ponovo je otvorilo predmete vezane za ratne zločine u Morinju.¹³

S druge strane, u najnovijem procesu zaoštavanja političkih odnosa vlasti Hrvatske i Crne Gore ponovo je aktualizovano pitanje ratnih zločina počinjenih u logoru Lora. Ovo je naročito važno kad je u pitanju sudbina tzv. "Nikšićke grupe".

Naime, Županijsko državno odvjetništvo u Splitu od 2007. godine istražuje okolnosti stradanja 14 pripadnika JNA iz Crne Gore, koji su na hercegovačkom ratištu zarobljeni 1992. godine i sprovedeni u ovaj logor (slučaj Lora 3), od kojih su njih 12 pronađeni mrtvi na različitim lokacijama. Organizacije civilnog društva su u više navrata apelovale na državne organe Hrvatske na transparentniji postupak kako bi javnost i porodice stradalih bile kvalitetno informisane o njegovom toku.¹⁴

Pored pravosnažnih presuda u procesima Lora 1 i 2, koje predstavljaju službeni stav države Hrvatske o tim događajima, ministar inostranih poslova Hrvatske, Gordan Grlić Radman, uporno tvrdi da u Lori nije postojao logor i da je to narativ kojim ima za cilj "izjednačavanje agresora i žrtve".¹⁵

⁸ International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia, *Case Information Sheet: "Dubrovnik" (IT-01-42), Pavle Strugar*. Dostupno na: https://www.icty.org/x/cases/strugar/cis/en/cis_strugar_en.pdf. Pristupljeno 12.10.2025.

⁹ International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia, *Case Information Sheet: "Dubrovnik" (IT-01-42/1), Miodrag Jokić*. Dostupno na: https://www.icty.org/en/case/miodrag_jokic. Pristupljeno: 12.10.2025.

¹⁰ Olivera Nikolić, "Slučaj Morinj: Bivši pripadnici JNA osuđeni na 12 godina zatvora", *Radio Slobodna Evropa*. Dostupno na: <https://www.slobodnaevropa.org/a/slucaj-morinj-bivsi-pripadnici-jna-osudjeni-na-12-godina-zatvora/25062264.html>. Pristupljeno 10.01.2026.

¹¹ Bogdan Ivanišević, Tea Gorjanc Prelević, *Suđenja za ratne zločine u Crnoj Gori (2009–2015)*, Akcija za ljudska prava, Podgorica, 2016. Dostupno na: <http://www.hracion.org/wp-content/uploads/2017/05/Sudjenja-za-ratne-zlocine-u-Crnoj-Gori-2009-2015.pdf>. Pristupljeno: 13.01.2026.

¹² Human Rights Action, "Human Rights Action's Statement on the Final Judgement for War Crimes in Morinj", 18.05.2014. Dostupno na: <https://www.hracion.org/wp-content/uploads/Press-release-Morinj-18.5.2014.pdf>. Pristupljeno 15.01.2026.

¹³ Jovo Martinović, "SDT OTVARA STARE SLUČAJEVE RATNIH ZLOČINA: Dolaze li na red nedodirljivi", *Monitor*, 14.02.2025. Dostupno na: <https://www.monitor.co.me/sdt-otvara-stare-slucajeve-ratnih-zlocina-dolaze-li-na-red-nedodirljivi/>. Pristupljeno 14.01.2026.

¹⁴ Documenta i Akcija za ljudska prava, "Državno odvjetništvo Republike Hrvatske treba obavijestiti javnost o rezultatima istrage u predmetu 'Lora 3'", 20.11.2023. Dostupno na: <https://documenta.hr/novosti/drzavno-odvjetnistvo-republike-hrvatske-treba-obavijestiti-javnost-o-rezultatima-istrage-u-predmetu-lora-3/>. Pristupljeno 13.01.2026.

¹⁵ Redakcija Pobjede, "Slobodna Dalmacija: Lora ispunjava kriterijume za koncentracione logore", *Pobjeda*, 02.04.2025. Dostupno na: <https://www.pobjeda.me/clanak/slobodna-dalmacija-lora-ispunjava-kriterijume-za-koncentracione-logore>. Pristupljeno: 15.01. 2026.

3. Granice, nasljeđe i simbolička pitanja

Najznačajniji spor između Crne Gore i Hrvatske predstavlja razgraničenje teritorijalnog mora u neposrednoj blizini poluostrva Prevlaka i kontinentalnog pojasa u južnom Jadranu. Hrvatska zastupa stav da se granica treba povući primjenom principa ekvidistance, polazeći od pretpostavke da Prevlaka, kao njena teritorija, generiše hrvatske teritorijalne vode. Crna Gora, nasuprot tome, smatra da bi takvo rješenje bilo nepovoljno zbog konfiguracije njene obale i zatvorenosti Bokotorskog zaliva, te insistira na principu pravičnosti koji uzima u obzir proporcionalnost i geografske okolnosti.¹⁶

Dodatnu osjetljivost sporu daju i pitanja eksploatacije prirodnih resursa – naročito nakon što je Hrvatska 2015. godine objavila tendere za istraživanje nafte i gasa u području koje Crna Gora smatra nerazgraničenim, dok je istovremeno Zagreb negodovao zbog crnogorskih planova istraživanja u blokovima koje Hrvatska smatra svojim.¹⁷

Obje strane do sada poštuju Protokol iz 2002. i više puta su potvrdile spremnost da, ukoliko ne postignu bilateralno rješenje, spor iznesu pred Međunarodni sud pravde ili ad hoc međunarodnu arbitražu uz obostranu saglasnost o njenom mandatu. Ipak, uprkos formalnom postojanju Mješovite komisije za razgraničenje, ona godinama nije zasjedala (posljednji sastanak održan je 2015. godine)¹⁸, pa nije ostvaren napredak ka trajnom rješenju.

Pitanje razgraničenja na Prevlaci ponovo je postalo važno u kontekstu evropskih integracija, budući da EU insistira da zemlje kandidati riješe sva otvorena bilateralna pitanja prije pristupanja. Evropski parlament je još 2015. pozvao Crnu Goru da granični spor s Hrvatskom riješi sporazumno, ili – ukoliko to ne bude moguće – da ga iznese pred Međunarodni sud pravde u Hagu¹⁹. Ovaj zahtjev dodatno je osnažen Strategijom proširenja iz 2018, kojom je uveden stroži uslov da države kandidati moraju zaključiti „konačna i obavezujuća rješenja“ za sve bilateralne sporove prije članstva. Takav pristup otvorio je prostor državama članicama da bilateralna pitanja koriste u pristupnim pregovorima.

Najpoznatiji primjer ovakve instrumentalizacije bio je spor Slovenije i Hrvatske oko Piranskog zaliva. Slovenija je 2008–2009. iskoristila svoj status članice da blokira hrvatske pristupne pregovore, držeći zatvorenim nekoliko poglavlja sve dok se spor ne adresira. EU je morala posredovati i pomoći u postizanju Arbitražnog sporazuma 2009. godine, čime je deblokiran hrvatski put, ali je uspostavljen važan presedan – da članica može upotrijebiti veto kao polugu za rješavanje bilateralnog pitanja.

¹⁶ Mirza Imamović, *The Maritime Border Disputes of Croatia*, Gothenburg School of Business, Economics and Law, 2020.

¹⁷ "Vlada CG: Hrvatska je prekršila protokol o Prevlaci", *Radio Slobodna Evropa*, 27.04.2015.
Dostupno na: <https://www.slobodnaevropa.org/a/26980571.html>. Pristupljeno: 10.01.2026.

¹⁸ Paulina Wankiewicz-Kloczko, "Croatia sets conditions for Montenegro's accession to the EU", OSW – Centre for Eastern Studies, 13.12.2024.

¹⁹ European Parliament, Resolution on the 2014 Progress Report on Montenegro, P8_TA(2015)0063, 11.03.2015.

Slučaj bugarske blokade Sjeverne Makedonije pokazao je koliko daleko ta praksa može ići. Umjesto da dođe do približavanja dviju zemalja, spor oko makedonskog jezika i identiteta je produbio nepovjerenje i podstakao nacionalističke narative na obje strane. Analitičari upozoravaju da je je time otvorena „Pandorina kutija“ – opasan presedan koji bi mogle slijediti i druge članice.

U odnosima Crne Gore i Hrvatske identitetska pitanja nijesu bila u prvom planu, ali je položaj hrvatske manjine u Boki Kotorskoj²⁰ postao bilateralno osjetljivo pitanje nakon zaoštavanja odnosa 2024. godine. Hrvatska je u oktobru 2025. uputila diplomatsku notu Crnoj Gori, ukazujući na dugogodišnje neriješene slučajeve povraćaja imovine pripadnika hrvatske zajednice, čije su nekretnine nakon Drugog svjetskog rata, a potom i tokom devedesetih, nacionalizovane, ekspropirane ili preknjižene na treća lica, uprkos višedecenijskoj sudskoj borbi njihovih vlasnika.

Predmet sporenja je i vlasništvo nad školskim brodom Jadran, koji je pred početak ratnih dešavanja iz Splita doplovio u Tivat na remont, nakon čega je ostao u Crnoj Gori. Hrvatska tvrdi da je brod nezakonito zadržan i da predstavlja dio njenog vojnog nasljeđa, dok Crna Gora smatra da, budući da se nalazio na njenoj teritoriji u trenutku osamostaljenja, pripada njenim oružanim snagama.

Hrvatska je, osim toga, tražila i promjenu imena bazena u Kotoru koji nosi ime Zorana Gopčevića, bivšeg vaterpoliste i jednog od stražara u Morinju, smatrajući da takav simbol vrijeda žrtve.

²⁰ European Parliament, Resolution on the 2014 Progress Report on Montenegro, P8_TA(2015)0063, 11.03.2015.
"Verbalna nota Hrvatske Crnoj Gori: Vratiti imovinu hrvatskoj manjini", *Radio Slobodna Evropa*, 10.10.2025. Dostupno na: <https://www.slobodnaevropa.org/a/verbalna-nota-hrvatska-crna-gora-imovina/33555384.html>. Pristupljeno 15.01.2026.

4. Geneza političkog spora, dinamika zaoštrevanja odnosa i njihove implikacije

Već nakon 2020. godine i smjene vlasti u kojoj je Milo Đukanović igrao dominantnu ulogu, mogao se naslutiti potencijalni politički problem između vlada Hrvatske i Crne Gore, odnosno između političkih činilaca koji ih konstituišu.

Situacija je kulminirala kada je, kao rezultat političkog pritiska Demokratskog fronta (DF), političke grupacije bliske Aleksandru Vučiću, Skupština Crne Gore 28. juna 2024. usvojila rezoluciju o Jasenovcu. Po samom nazivu rezolucije, kome su naknadno dodati i logori u Dahauu i Mauthausenu, svima je nedvosmisleno bilo jasno da je njena politička meta bila Hrvatska.²¹

Rezolucija o Jasenovcu je usvojena veoma tijesnom većinom 41 od ukupno 81 poslanika.²² Za njeno usvajanje glasao je značajan dio parlamentarne većine. Protiv je bio poslanik vladajuće Albanske alijanse Ilir Čapuni, za nju nijesu glasali poslanici Pokreta Evropa sad premijera Spajića, Miodrag Laković i Tonči Janović i predstavnici Albanskog foruma Artan Čobi i Nikola Camaj. Prilikom glasanja, poslanici opozicionih DPS, Socijaldemokrata, Hrvatske građanske inicijative, Bošnjačke stranke i Građanskog pokreta URA nijesu bili u sali.²³

Ovim je nastavljena politika kvarenja odnosa sa susjedima koju je tih dana, kroz više konkretnih poteza, sprovodila koaliciona vlast u Crnoj Gori, pod političkim pritiskom DF.²⁴ Ostalo je nejasno čemu usvajanje ovakve rezolucije, imajući u vidu da na javnoj sceni u Crnoj Gori nije zabilježena niti jedna izjava kojom bi se negirao genocid počinjen nad Srbima, Jevrejima, Romima i nelojalnim Hrvatima u Nezavisnoj državi Hrvatskoj od 1941–45. godine.

Direktno učešće u kampanji koja je prethodila usvajanju rezolucije imao je i predsjednik Srbije, Aleksandar Vučić. On je, već u maju 2024. godine, izjavio da Crna Gora nikad neće donijeti rezoluciju o Jasenovcu, "jer ne smije"²⁵. Zanimljivo je da slična rezolucija, krajem novembra 2025. godine, nije prošla u parlamentu Srbije, odnosno da je Vučić zaustavio usvajanje rezolucije u Srbiji,²⁶ koju je intenzivno podržavao u Crnoj Gori.

Usvajanje ove rezolucije izazvalo je oštru reakciju druge strane. Još istog dana reagovala je Vlada Hrvatske i rezoluciju okarakterisala kao "instrumentalizaciju sjećanja na žrtve Jasenovca radi kratkoročnih političkih ciljeva".²⁷

²¹ Skupština crne Gore, Deveta sjednica Prvog redovnog (proljećnjeg) zasjedanja u 2024. godini. Više na: <https://zakoni.skupstina.me/zakoni/web/dokumenta/zakoni-i-drugi-akti/241/3401-19596-pdf>. Pristupljeno 16.01.2026.

²² "Skupština Crne Gore usvojila rezoluciju o Jasenovcu, opozicija napustila glasanje", *Radio Slobodna Evropa*, 28.06.2024. Dostupno na: <https://www.slobodnaevropa.org/a/skup%C5%A1tina-crne-gore-jasenovac/33013320.html>. Pristupljeno: 16.01.2026.

²³ Ekipa Vijesti, "Nastavak političkog bagatelisanja istorije – usvojena Rezolucija o genocidu u Jasenovcu i logorima Dahau i Mauthausen", *Vijesti online*, 29.06.2024. Dostupno na: <https://www.vijesti.me/vijesti/politika/713638/nastavak-politickog-bagatelisanja-istorije-usvojena-rezolucija-o-genocidu-u-jasenovcu-i-logorima-dahau-i-mauthausen>. Pristupljeno 16.01.2026.

²⁴ Darvin Murić, Dragan Koprivica, Milena Gvodenović, Milica Kovačević, *Prva godina Vlade Crne Gore pod lupom: Od reformskog zamaha do političkog skretanja?*, Centar za demokratsku tranziciju, Podgorica, 2024. Dostupno na: <https://www.cdtmn.org/wp-content/uploads/2024/10/CDT-Prva-godina-Vlade-Crne-Gore-pod-lupom.pdf>. Pristupljeno: 20.01.2026.

²⁵ S.S., "Vučić: Ponašanje Crne Gore najodvratnije, neće donijeti rezoluciju o Jasenovcu, jer ne smiju", *Vijesti online*, 25.05.2024. Dostupno na: <https://www.vijesti.me/svijet/balkan/708572/vucic-ponasanje-crne-gore-najodvratnije-nee-donijeti-rezoluciju-o-jasenovcu-je-ne-smiju>. Pristupljeno: 12.01.2026.

²⁶ "Skupština Srbije neće raspravljati o Rezoluciji o genocidu u NDH", *Dan portal*, 27.11.2025. Dostupno na: <https://www.dan.co.me/srbija/skupstina-srbije-nee-raspravljati-o-rezoluciji-o-genocidu-u-ndh-5326241>. Pristupljeno 21.12.2025.

²⁷ Beta, "Hrvatska kritikovala Crnu Goru zbog usvajanja rezolucije o Jasenovcu", *Danas*, 28.06.2024. Dostupno na: <https://www.danas.rs/svet/region/hrvatska-kritikovala-crnu-goru-zbog-usvajanje-rezolucije-o-jasenovcu/>. Pristupljeno: 25.12.2025.

Nedugo zatim stigao je i konkretan potez Hrvatske, ali i EU – lideri DF-a, predsjednik Skupštine Crne Gore Andrija Mandić i predsjednik Demokratske narodne partije Milan Knežević, kao i predsjednik Demokratske Crne Gore i potpredsjednik Vlade Aleksa Bečić, proglašeni su personama non grata. Izglasavanje rezolucije je bio povod otkazivanja posjete predsjednika Evropskog savjeta Šarla Mišela.²⁸

Iako je Hrvatska u više navrata ustvrdila da "neće postavljati bilateralna pitanja kao uslov za evropski put Crne Gore"²⁹ ona je ipak, kao reakciju na usvajanje ove rezolucije, u decembru 2024. godine blokirala najavljeno zatvaranje poglavlja 31 koje se odnosi na spoljnu, bezbjednosnu i odbrambenu politiku.³⁰

Ovaj potez označio je prvu konkretnu manifestaciju spora u evropskom kontekstu da bi potom podstakao intenziviranje bilateralnih razgovora tokom 2025. godine. Razgovori se odvijaju iza zatvorenih vrata na osnovu non-papera kojeg je Hrvatska uručila tadašnjem ministru vanjskih poslova, a sada potpredsjedniku Vlade, Filipu Ivanoviću na sastanku koji je održan u Zagrebu u decembru 2023.³¹ Non-paper je uručen, kako nam je potvrđeno iz hrvatskog Ministarstva vanjskih i evropskih poslova, „u svrhu jasnije daljnje komunikacije“, ali s crnogorske strane nije bilo nikakvog odgovora sve do decembra 2024. godine i to na ponovno hrvatsko traženje crnogorskog izjašnjenja. Prema pisanju medija, Hrvatska je Crnoj Gori postavila deset uslova, među kojima su najbitniji pravedna naknada za zarobljenike iz ratnog perioda, prava hrvatske manjine, brod Jadran, utvrđivanje granice na moru, procesuiranje ratnih zločina, spomen ploča u logoru Morinj, ime bazena u Kotoru.³²

Hrvatska je, takode krajem 2025. godine, osnovala Povjerenstvo za povrat školskog broda Jadran, kroz koje bi se riješilo pitanje ovoga broda u direktnim razgovorima.³³ Sami naziv ovoga tijela nedvosmisleno govori o tome šta će biti njena pozicija u pregovorima, ali ostaje ono ključno pitanje – da li će njihov ishod određivati evropsku sudbinu Crne Gore. Ovim povjerenstvom će predsjedavati ministar vanjskih i evropskih poslova Gordan Grlić Radman. Sa crnogorske strane proces će koordinirati Ministarstvo vanjskih poslova³⁴ dok će, pregovore o Jadranu sa crnogorske strane voditi ministar odbrane Dragan Krapović, visoki funkcioner stranke Alekse Bečića koga je Hrvatska proglasila personom non grata.

Velika većina građana Hrvatske, po Eurobarometru koji je objavljen u septembru 2025. godine³⁵, podržava ulazak Crne Gore u EU – čak 68 posto anketiranih je dalo svoju podršku, a 28 posto je bilo protiv. Od svih zemalja koje žele ući u EU, građani Hrvatske najviše podržavaju ulazak Bosne i Hercegovine (74 posto), a potom slijede Crna Gora, pa Ukrajina i Kosovo.

²⁸ Srđan Janković, "Briselska opomena Crnoj Gori pred susret Milatovića i Mišela", *Radio Slobodna Evropa*, 01.07.2024. Dostupno na: <https://www.slobodnaevropa.org/a/crna-gora-posjeta-eu-misel-rezolucija-jasenovac/33017416.html>. Pristupljeno: 14.01.2026.

²⁹ "Hrvatska negira da blokira Crnu Goru u pristupnom procesu", *Radio Slobodna Evropa*, 16.12.2024. Dostupno na: <https://www.slobodnaevropa.org/a/hrvatska-crna-gora-eu/33242013.html>. Pristupljeno: 12.10.2025.

³⁰ "Crna Gora zatvara tri poglavlja u pregovorima s EU, Hrvatska blokirala zatvaranje jednog", *Radio Slobodna Evropa*, 13.12.2024. Dostupno na: <https://www.slobodnaevropa.org/a/crna-gora-najverovatnije-zatvara-tri-poglavlja-u-pregovorima-sa-eu-ka%C5%BEu-u-briselu/33238994.html>. Pristupljeno: 5.12.2025.

³¹ Rješavanje otvorenih pitanja u duhu dobrosusjetskih odnosa i međusobnog uvažavanja, Dostupno na: <https://mvep.gov.hr/rjesavanje-otvorenih-pitanja-u-duhu-dobrosusjedskih-odnosa-i-medjusobnog-uvažavanja/271161>, Pristupljeno 24.01.2026.

³² Željko Trkanjec, "Deset hrvatskih uslova Crnoj Gori za ulazak u Evropsku uniju", *Vijesti online*, 07.12.2024. Dostupno na: <https://www.vijesti.me/kolumne/735789/deset-hrvatskih-uslova-crnoj-gori-za-ulazak-u-evropsku-uniju>. Pristupljeno: 14.01.2026.

³³ Sandra Veljković, "Crna Gora naučila lekciju: Prihvata Povjerenstvo za povrat broda Jadran", *Večernji list*, 12.01.2026. Dostupno na: https://www.vecernji.hr/vijesti/crna-gora-naucila-lekciju-prihvaca-povjerenstvo-za-povrat-broda-jadran-1923562#google_vignette. Pristupljeno: 16.01.2026.

³⁴ "MVP koordinira procesom rješavanja otvorenih pitanja sa Hrvatskom", *Dan*, Dostupno na: [DAH - MVP koordinira procesom rješavanja otvorenih pitanja sa Hrvatskom](https://dan.hr/mvp-koordinira-procesom-rjesavanja-otvorenih-pitanja-sa-hrvatskom), Pristupljeno 2.2.2026.

³⁵ Attitudes towards EU Enlargement, Dostupno na: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3413>. pristupljeno 24.01.2026.

Parlamentarne stranke u Hrvatskoj afirmišu put Crne Gore u EU, ali istovremeno i osuđuju provokacije s crnogorske strane poput spominjane rezolucije o Jasenovcu te izražavaju bojazan od uticaja vlasti u Srbiji na politiku Crne Gore. Hrvatsko blokiranje poglavlja 31, zbog te podvojenosti, nije prouzrokovalo niti snažnu podršku, a niti protivljenje od strane opozicionih stranaka. Pored HDZ-a, za koji možemo pretpostaviti da svoje stavove o ovoj temi saopštava preko premijera i ministara, i Ivica Kukavica iz vladajuće koalicije (Domovinski pokret) skrenuo je pažnju da je "rezervisanost" Hrvatske po pitanju poglavlja 31 samo početak. "Bojim se kako odnosi Hrvatske i Crne Gore idu prema točki s koje neće biti povratka... Želim da ovo čuju i u Podgorici i u Beogradu" kazao je on.³⁶ Čak je i zastupnik srpske manjine, Milorad Pupovac (SDSS) odluku crnogorskog parlamenta prokomentarisao riječima: "Ni jedna rezolucija nam nije ni po mjeri, ni srcu."³⁷

Sa druge strane političkog spektra, Tonino Picula (SDP) koji je u prethodnim aktivnostima bio značajno uključen u proces proširenja, izrazio je bojazan zbog jačanja revizionizma u Crnoj Gori i upliva Beograda u njenu unutrašnju politiku.³⁸ Predsjednica saborskog Odbora za europske poslove Jelena Miloš (Možemo) nam je saopštila da je izuzetno bitno vraćati fokus na pitanje proširenja i na zemlje Zapadnog Balkana, te da bi Hrvatska trebala davati kontinuiranu snažnu podršku ulasku zemalja Zapadnog Balkana u EU. Ona je pozvala na "suzdržavanje od političkih provokacija i smirivanje tenzija koje smo vidjeli u posljednje vrijeme i koje su naštetili odnosima između Hrvatske i Crne Gore".

³⁶ I.D., "KUKAVICA: Nikad više nećemo dopustiti da Crna Gora bude platforma za napad na Hrvatsku", *Dalmatinski portal*, 14.01.2025. Dostupno na: <https://dalmatinskiportal.hr/vijesti/kukavica--nikad-vise-necemo-dopustiti-da-crna-gora-bude-platforma-za-napad-na-hrvatsku/225776>. Pristupljeno: 16.01.2026.

³⁷ Hina, "Pupovac govorio o rezoluciji o Jasenovcu pa spominjao ZDS. Bulj ga napao", *Index HR*, 02.07.2024. Dostupno na: <https://www.index.hr/vijesti/clanak/pupovac-nijedna-rezolucija-nam-nije-po-mjeri-ni-po-srcu/2578818.aspx>. Pristupljeno: 16.01.2026.

³⁸ Bojan Đurišić, "Picula: Sa četničkim vojvodama se ne ulazi u EU, bili oni živi ili ne", *Pobjeda*, 08.09.2025. Dostupno na: <https://www.pobjeda.me/clanak/picula-sa-cetnickim-vojvodama-se-ne-ulazi-u-eu-bili-oni-zivi-ili-ne>. Pristupljeno: 16.01.2026.

5. Prostor za (zlo)upotrebu otvorenih pitanja u procesu EU integracija

Dobrosusjedski odnosi zauzimaju centralno mjesto u politici proširenja EU i predstavljaju jedan od preduslova za stabilnost, povjerenje i održivi mir među državama. Ipak, iskustvo proširenja na Zapadnom Balkanu nam govori da oni jesu i važan instrument evropske integracije, ali i polje intenzivne politizacije.

Način na koji je EU djelovala u ovoj oblasti može se posmatrati kroz njene tipične tri pozicije: preuzimanje centralne uloge u facilitaciji dijaloga (Beograd–Priština i Sjeverna Makedonija i Grčka), pružanje deklarativne političke podrške i tehničke pomoći, prepuštajući rješenja bilateralnim kanalima (npr. granični spor Crne Gore i Hrvatske) i postavljanje bliže interesima pojedine države članice (Bugarska i Sjeverna Makedonija).³⁹

Pravo veta u rukama država članica i niz kontradiktornih presedana oslabilo je povjerenje u politiku proširenja jer se stvorila dvostruka asimetrija – regionalni akteri često nijesu dovoljno posvećeni konstruktivnom rješavanju sporova, dok EU ne uspijeva da pruži dosljedan okvir koji bi taj proces učinio predvidivim i fer.

Činjenica je da je višedecenijski nedostatak sistemskog suočavanja ratnih i poratnih generacija u Crnoj Gori sa ulogom u djelima koja su njeni građani počinili na ratištu oko Dubrovnika (o kojoj smo pisali u prvom dijelu publikacije) stvorio pogodno tlo da u trenutku promjene vlasti dođe do pokušaja revizije istorije, jačanja nacionalističkih agendi i jasnih političkih provokacija.

Činjenica je, takođe, da značajan dio vlasti, ali i dio građana koji je izložen njenim uticajima u Crnoj Gori, gaji određeni nivo netrpeljivosti prema Hrvatskoj, da uporno pokušava povratak u politiku koju je Crna Gora vodila početkom devedesetih, i da dio njih djeluje sa pozicija velikosrpskog nacionalizma i pod jakim uticajem predsjednika Srbije Vučića, koji svoju ulogu u tome i ne skriva. Činjenica je i da je donošenje rezolucije direktna politička provokacija prema Hrvatskoj koja ne smije proći bez reakcija.

Međutim, ostaje i činjenica da bi potencijalna odluka Hrvatske da blokira zatvaranje poglavlja neopravdano pogodila veliku većinu građana i građanki Crne Gore koji poštuju državu Hrvatsku i iskreno se zalažu za učlanjenje u EU. Odluka najjače političke partije (PES) da najveći dio njihovih poslanika podrži rezoluciju pod pritiskom nije politički pametna, niti državnički mudra, ali to ovu političku strukturu ne svrstava u aktere sa antihrvatskom agendom, naročito zbog toga što su u njihovom poslaničkom klubu zastupljeni poslanici iz hrvatske nacionalne zajednice.

Do 2024. godine, Hrvatska se diplomatija legitimno i ispravno postavljala kao neko ko otvara “vrata regiona prema Zapadu”, ali posljednji koraci upućuju na mogućnost da se kreće prema poziciji potencijalnog stvaranja “gvozdene zavjese” za Zapadni Balkan, odnosno za Crnu Goru. Sadašnje izjave i aktivnosti Vlade Hrvatske i dijela vladajuće koalicije u toj zemlji više liče na uvod u djelovanje Hrvatske na način veoma sličan onome kako se Slovenija ponašala u sporu sa njom, nego na podršku i otvaranje vrata.

³⁹ Milica Kovačević, *Dobrosusjedstvo na Zapadnom Balkanu: Bilateralni sporovi i politike koje ih održavaju*, Centar za demokratsku tranziciju. Dostupno na: <https://www.cdtmn.org/wp-content/uploads/2026/01/Dobrosusjedstvo-na-Zapadnom-Balkanu-1.pdf>. Pristupljeno: 19.01.2026.

Čini se da hrvatska diplomatija koristi taktiku preplitanja kriterijuma za članstvo i bilateralnih pitanja kako bi proizvela dodatni politički pritisak. Ilustrativan primjer za to je nedavna izjava ministra vanjskih i evropskih poslova Gordana Grlića Radmana da pitanje imovine Hrvata u Crnoj Gori nije bilateralno pitanje, već pitanje statusa i položaja hrvatske manjine koje potpada pod Poglavlje 23 – vladavinu prava, temeljna prava i pravosuđe. „Ovdje nas zabrinjava politički čin koji se reflektuje na položaj i status hrvatske zajednice, a zapravo je diskriminatoran...”⁴⁰. Iako su prava manjina nesporno dio za članstvo i Poglavlja 23, ovo pitanje do sada nije bilo problematizovano u izvještajima Evropske komisije o Crnoj Gori, što otvara prostor za tumačenje da se preko “evropskih pravila igre” pokušavaju riješiti sva zaostala bilateralna pitanja.

Blokiranje učlanjenja zasigurno bi dovelo do dodatne nacionalističke mobilizacije, i bilo vjetar u leđa onim političkim snagama u Crnoj Gori koje ne skrivaju sentiment prema vremenu Slobodana Miloševića. Crna Gora je trenutno “liderka” među aspirantkinjama za članstvo u EU, a propast njenog spoljnopolitičkog prioriteta bi bio veliki uspjeh politike Aleksandra Vučića koji ne krije svoj problem sa eventualnim učlanjenjem Crne Gore prije Srbije⁴¹. Hrvatska bi u ovom slučaju dobila samo još jednog problematičnog susjeda na svojim granicama, što bi bilo suprotno njenim nacionalnim interesima.

Ukoliko ovaj proces Hrvatska vodi kao taktički manevar kojim bi poboljšala svoju poziciju u budućim pregovorima sa Crnom Gorom, i dala adekvatan odgovor na političke provokacije koje se dešavaju, sebe predstavila kao važan faktor na Zapadnom Balkanu i EU, onda se može očekivati pozitivan rasplet. Ovdje ne treba potcijeniti značaj i interne političke dinamike u Hrvatskoj, jer ovakve situacije stranke koje djeluju sa pozicije desnice mogu dobro iskoristiti za povećanje podrške građana i građanki.

Takođe, ne treba zanemariti ni ulogu same EU u ovom procesu. Koji god pristup izabrala u “posredovanju” u eventualnoj eskalaciji spora između Hrvatske i Crne Gore, EU će morati evoluirati ka politici zajedničke odgovornosti, predvidivog posredovanja i vjerodostojne podrške regionalnom pomirenju, dok će zemlje Zapadnog Balkana morati prestati da koriste bilateralne sporove za svoje političke potrebe. Samo tako će princip dobrosusjedstva ponovo postati ono što je trebalo da bude – temelj stabilne, solidarne i integrisane Evrope.⁴²

⁴⁰ A.D.H, “Grlić Radman: Situacija u Iranu se smiruje, Hrvati su sigurni” *HRT*, 15.01.2026. Dostupno na: <https://vijesti.hrt.hr/eu/gordan-grlic-radman-4-12522451>. Pristupljeno: 20.01.2026.

⁴¹ M.L.J, “Vučić bi da ceo Zapadni Balkan istovremeno uđe u EU, Crnogorci kažu – čekamo vas tamo”, *Vreme*, 10.12.2025. Dostupno na: <https://vreme.com/vesti/vucic-poziva-zemlje-zapadnog-balkana-da-zajedno-udju-u-eu-crnogorci-kazu-cekamo-vas-tamo/>. Pristupljeno: 19.01.2026.

⁴² Milica Kovačević, *Dobrosusjedstvo na Zapadnom Balkanu: Bilateralni sporovi i politike koje ih održavaju*, Centar za demokratsku tranziciju. Dostupno na: <https://www.cdtmn.org/wp-content/uploads/2026/01/Dobrosusjedstvo-na-Zapadnom-Balkanu-1.pdf>. Pristupljeno: 19.01.2026.

